

2. Terveys

Terveys nousee kärkisijalle, kun ihminen miettii sitä, mikä on arvokkainta elämässä. Kosketus toisen ihmisen sairauteen, suruun ja kärsimykseen auttaa ymmärtämään oman elämän haavoja ja panemaan ne oikeisiin mittasuhteisiin. Toisesta kulttuurista nousevien terveiden ja sairaiden kasvot tuovat kutsun rinnalla kulkemiseen, yhteisölliseen ja jakavaan elämään. Yhteisöllisyys tuo tullessaan myös ihmisarvon.

Sister Jacqueline Daniel

Irja Aro-Heinilä

Morogoro, Tansania

Sister Jacquinen yllä on yleensä siniharmaa leninki ja päässä valkoinen huivi. Tänään hän on kuitenkin pukeutunut kokovalkoiseen kuvauksen kunniaksi. Hän on hyvin virkistävä näky maantiellä, kun hän painelee skootterillaan kouluun ja sieltä takaisin. Huivin liepeet liehuvat kypärän alta. Sister saapuu luokkaan rauhallisesti hymyillen. Kypärä nököttää kainalossa.

Sairaanhoitaja Jacqueline on kotoisin Intiasta. Hän vietti lapsuutensa Pohjois-Intiassa eräässä pienessä kylässä, missä hänen isänsä toimi opettajana. Vanhemmat ovat katolilaisia kuten hänkin. Lukuisista veljistä ja siskoista on tullut opettajia ja pappeja. Kaikkia on pyritty kouluttamaan.

– Intiaan kantautui tieto, että Tansaniassa on paljon köyhiä ja sairaita, joita pitäisi lähteä auttamaan.

– Vanhempani eivät aluksi pitäneet ollenkaan siitä, että sitouduin naimattomuuteen ja köyhyyteen. He vastustivat myös Tansaniaan lähtöäni, mutta nyt he ovat jo mielissään kaikesta. Eräs veli asuu Saksassa. Vanhemmistani on mukavaa saada postia eri puolilta maapalloa, kertoo Sister Jacqueline.

– Tulin Tansaniaan 9.8.1996. Suurin unelmani on, että voisin tehdä tääl-

lä työtä lähellä ihmisiä. Haluaisin auttaa heitä. Haluan opiskella suahilin oikein hyvin, että voin keskustella ihmisten kanssa heidän vaikeuksistaan ja opettaa heitä terveydenhoidon alueella. Suahili ei mielestäni ole kovin vaikeaa.

Mitä muita unelmia sinulla on? kysyn.

Sister Jacqueline ei oikein ymmärrä. Hän toistaa uudestaan sen, mitä jo kerran sanoi. Kun kysyn vielä kerran, ja hän vastaa samoin sanoin, tajuan, että hänellä ei ole muita unelmia tai hän ei halua niistä kertoa. On vain se, että hän saa tehdä sairaanhoitajan työtä lähellä ihmisiä. Hän pitää työstään tavattomasti.

Koko kielikoulun ajan hän teki työtä pienellä klinikalla, joka on hänen katolilaisen sisarjärjestönsä hoidossa. Suahilin kurssin jälkeen hän aikoo mennä kyliin opettamaan terveydenhoitoa, rokottamaan ja hoitamaan sairaita. Parhailtaan hän käy myös autokoulua. Sister Jacquinen mielestä auton ajaminen ei ole vaikeaa, mutta vaarallista kylläkin.

– Mikä on tärkeintä elämässäsi?

– Minulle tärkeintä on, että teen työni hyvin. Tärkeää on myös opiskella koko ajan. Rukouselämä ja Jumalan ylistäminen kuuluu kaikkiin päiviini. Kutsumukseni on myös pitää

Jatkuu sivulla 57

Jatkoa sivulta 56

kaikista ihmisistä.

Jäämme miettimään tuota kaikista pitämisen vaatimusta. Ei siihen oikein ole sanoja. Hymyilemme sitten vain toisillemme.

– Eikö sinulla ole mitään vaikeuksia elämässäsi? utelen vielä.

– Ei ole mitään, mitä nyt tavallisia perheen elämään liittyviä ongelmia. Meitä asuu seitsemän sisarta samassa talossa ja teemme yhdessä työmme. Kyllä siinä jotain vihastumisia tulee, mutta se nyt kuuluu elämään.

Vanhemmat voivat hyvin Intiassa, veljillä ja sisarilla menee hyvin omisissa ammateissaan ja omassa perheessään. Ei, mitään vaikeuksia ei ole.

– Nyt pitää lähteä töihin. Minulla on vielä iltavuoro tänään. Rukoilen joka päivä sinun puolestasi, Sister Jacqueline naurahtaa ihanan leppeästi.

Tansania 1997

1. Asettukaa intialaisperheen asemaan. Millaisia tunteita perheen jäsenet kokevat, kun he lähettävät Jacquelinen Tansaniaan?

2. Tehkää sama Suomen oloissa? Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä löydätte?

3. Tarvitaanko Tansaniassa sairaanhoitajia muualta maailmasta?

Kukaan ei tullut

Pirkko Mäkelä

Ilembula, Tansania

Eräänä päivänä kylän toimiston kaksi miestä talutti hoippuvaa 13-vuotiasta poikaa, joka oli hiukan sekava. Satuun kohdalle ja autoin heidät sairaalan osastolle, missä selvisi, että poika oli löydetty heinikosta. Hän oli uupunut ja sairasti malariaa. Tuoajat olivat ymmärtäneet, että hän oli orpo.

Myöhemmin, kun poikaa oli lääkity ja syötetty, tämä selitti papille, että hänen isänsä asuu toisella paikkakunnalla kuin äiti. Vanhemmat olivat eronneet ja poika oli tullut noin 30 kilometrin päästä tätinsä luota. Hän oli ollut etsimässä työtä riisipelloilta.

Kukaan ei tullut noutamaan poikaa, vaikka sanaa lähetettiin virkateitse hänen vanhemmilleen. Runsaan viikon kuluttua pappi saattoi pojan kylän toimistoon, josta tämä lähti seuraavana päivänä saattajan kanssa kohti pojan tatiä.

Ystäväkirje 2/2001

1. Millaisia ovat kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen periaatteet?

Tilastotietoja vertailupohjaksi

*Leena Pasanen
Ilembula, Tansania*

Kaikkein suurin syy aivovauriolasten syntyyn on synnytyksen aikainen hapenpuute. Tansaniassa 53% synnytyksistä tapahtuu kotona. Aivovauriolasten kuntoutus jää äitien aktiivisuuden varaan. Äiti kuntouttaa lasta lääkärin antamien ohjeiden mukaan. Vain suurimmissa sairaaloissa on lääkintävoimistelijoina.

Mitä merkitsee syntyä tansanialaiseksi?

Tansania on maailman toiseksi köyhin maa, ja sen väkiluku on noin 33 miljoonaa. Tansaniassa on yksi lääkäri 21 000 asukasta ja yksi sairaanhoitaja 12 000 asukasta kohden. Tansanian väestöstä 80% asuu maaseudulla.

Lastenlääkäreitä Tansaniassa on 45. Vuonna 1972 maassa oli yksi ainoa lastenlääkäri ja hänkin kuoli sittemmin auto-onnettomuudessa. Yksi seitsemästä lapsesta kuolee alle viisivuotiaana. Lasten kuolemista 2/3 tapahtuu ensimmäisen elinvuoden aikana.

Monet raskaana olevat naiset joutuvat tekemään raskasta työtä, eivätkä he saa riittävästi ravintoa, joten 15-20% lapsista syntyy pienipainoisina syntymäpainon ollessa alle 2500g. Monet taudit, mm. malaria lisäävät enenaikaisen synnytyksen riskiä. Jo-

kaista 1000 synnytystä kohden viisi raskaana olevaa äitiä kuolee raskauteen liittyvien ongelmien vuoksi.

Vuosittain Tansaniassa syntyy noin 72 000 hiv-positiivista vauvaa. Äitiysneuvolan asiakkaista noin 12% on hiv-positiivisia. Näiden äitien lapsista noin 40% saa tartunnan. Hiv/aids tulee lisäämään huomattavasti lasten kuolleisuutta.

Vain 63% alle 15-vuotiaista lapsista asuu molempien vanhempien kanssa: 18% asuu äidin kanssa, 4% asuu isän kanssa, 15% on menettänyt molemmat vanhempansa. Tansanian väestöstä alle 15-vuotiaita on noin puolet, joten siitä laskettu aids-orpojen määrä on jo miljoonan tuntumassa. Dar es Salaamissa on 3000-5000 katulasta.

Ystäväkirje 2/2001

1. Tiedon jakaminen estää aidsin leviämistä? Onko totta?

Umpikuja

Irja Aro-Heinilä

Morogoro, Tansania

Seuraamme tiiviisti paikallisen television uutisia. Lähes joka ilta uutisissa näytetään Morogoron poliisipäällikön kuvaa. Hänen suunsa liikkuu, mutta uutisten lukija selostaa hänen sanottavaansa. En tiedä, käydäänkö häntä tosiaan haastattelemassa päivittäin vai käytetäänkö samaa kuvaa uudelleen päivästä toiseen.

Poliisipäällikön sanoma on aina masentavaa: murhia, ryöstöjä ja liikenneonnettomuuksia.

Eräänä iltana näytettiin ikkunaan nojaavan nuoren miehen kuvaa erittäin pitkän aikaa. Avasin television juuri silloin, enkä käsittänyt heti, mistä oli kysymys. Selvisi kuitenkin, että mies oli hirttänyt itsensä ikkunaverhon naruun. Tätä kuvaa näytettiin useaan otteeseen viikon mittaan ja vielä sunnuntaina viikkokatsauksessakin.

Tätä uutista katsellessani tajusin, että itsemurhat luultavasti ovat täällä harvinaisia. Elämänilo ja edes jonkinlainen voima sykkii yleensä, vaikka olot olisivat vaikeat. Kun nuori mies umpikujaan ajautuneiden kauppojensa tähden tappaa itsensä, se on uutisoimisen arvoinen asia.

Toisen ihmisen tappaminen on yleistynyt. Poliisien lahjonnan kurimuksessa ihmiset ovat ottaneet oikeuden omiin käsiinsä. Jos varas saadaan kiinni, hänet poltetaan heti kadulle. Eräs nainen kuvasi minulle tilannetta näin:

– Me tansanialaiset olemme tottuneet elämään rauhassa ja turvassa. Nyt, kun poliisi on lahjottavissa, mitä muuta voimme tehdä kuin puolustaa itse kotiemme turvallisuutta. Poliisi vapauttaa varkaan nopeasti lahjuksia

vastaan. Tämän jälkeen varas tulee ja kostaa kiinniottajille. Meidän täytyy siis toimia itse. Kun varas saadaan kiinni, kysymme heti missä tulitikut ovat, missä bensa, missä autonrenkaat. Tuikkaamme varkaan tuleen ja asia on sillä selvä. Poliisi ei puutu asiaan.

Toisinaan televisiokin ehtii paikalle. Palavaa varasta – ihmistä – katsolessani mietin köyhyyden tuomaa ahdinkoa. Varkaalla saattoi olla ainoastaan nälkä, koskapa hän varasti neljä banaania ja kanan.

Tansania 1999

1. *Itsemurhan syynä voi olla tappion tuottama ahdistus, tulossa oleva häpeä, epäonnistuminen, yksinäisyys ja hylätyksi tulemisen kokemus. Puhutaanko Suomessa kuolemasta tarpeeksi?*

2. *Mitä kasvojen menetys oikeastaan on?*

3. *Mikä ihmistä ahdistaa eri puolilla maailmaa?*

Varustetaso olematon

Kaisa Huttunen
Hosaina, Etiopia

Hosainan sairaalan taso on laskenut paljon kuluneina vuosina. Sairaala on 100-vuodepaikkainen. Ennen se oli keskussairaala, nyt kaupungin sairaala. Leikkaussalissa tehdään leikkauksia vain hätätapauksissa. Verensiirtoja ei voi tehdä, koska ei ole veripusseja.

Sairaalan varustetaso on olematon. Esimerkiksi synnyttäjällä tulee olla mukanaan kaikki tarvittavat hoitovälineet, kuten steriilit hanskat kätilölle. Jos ei ole omia lakanoita muka-

na, saa olla ilman lakanoita. Jos tarvitaan nesteitä suonen sisäisesti, ne tulee myös itse ostaa yksityiseltä apteekilta.

1. Mikä on hyvinvointivaltioiden vastuu?

2. Kenet hoidetaan?

Ruumishuoneet täpötäynnä

Mia Eriksson
Windhoek, Namibia

Myöhäiset, runsaat sateet pilasivat sadon paikoitellen. Tämän lisäksi alueella on erittäin vaikea malaria, johon moni on kuollut. Tällä hetkellä on kouluissa ja klinikoilla menossa rokotuskampanja aivokalvontulehdusta vastaan. Kampanjan tavoitteena on kolmen päivän aikana rokottaa 50.000 lasta ja nuorta.

Angolan puolella ja lähellä rajaa asuvat naapurimaan lapset ovat tervetulleita rokotukseen. On laskettu, että 10% lapsista tuleeekin juuri Angolasta. Edellisenä vuonna rokotteita ei ollut tarpeeksi. Tänä vuonna keskitytään niihin alueisiin, joista potilaita on tullut. Muualtakin on tosin tullut pyynn-

töjä. Ihmiset pelkäävät.

Pahin "surmaaja" on kuitenkin jatkuvasti aids. Pohjoisen Oshakatin ruumishuoneet ovat täpötäynnä. Näin kerrottiin Namibian lehdistössä jopa kuvien kera. Monet menehtyneiden omaiset ovat sitä paitsi niin köyhiä, että heillä ei ole varaa ostaa arkkuja. Jotkut omaisista ovat pyytäneet lupaa haudata kuolleensa huopaan käärittyinä.

Karua tekstiä. Jokaisen kohdalle jää surevia vanhempia, orpoja lapsia, leskiä.

Kirje syksyllä 2001

1. Ihmisen vastuu omasta elämästään?

2. Miten ihmisoikeusjärjestöt ottavat aidsin huomioon?

3. Afrikkalainen suurperhe hoivaa orponsa, jos saa apua. Mitä sanot?

Apua noitatohtoreilta

Helena Jylhä

Maun, Botswana

Lähes jokainen asiakkaamme on ensin etsinyt apua noitatohtorilta, ja kun apua ei ole tullut, he tulevat meidän luoksemme. He kokevat vammansa tai sairautensa kiroukseksi, joka on heidän yllänsä tai heissä ja siksi heidän mielestään vain noitatohtori voi auttaa heitä.

Kirouksien aiheuttaminen on todellisuutta täällä. Se ei ole pelkästään vilkkaan mielikuvituksen tulos. Tämä on iso haaste meille. Meillä on vielä paljon oppimista niin, että osaisimme auttaa heitä vapautumisessa.

Lähtetikirje 4/2001

Luita maahan

Maarit ja Eero Haltia

Maun, Botswana

Botswanassa on edelleen vahva usko perinteisiin parantajiin tai noitiin. Heiltä haetaan parannusta sairauksiin ja vammaisuuteen, menestystä elämään, opintoihin, jalkapallo-otteluihin, elämänkumppanin valintaan, työpaikkahaastatteluun sekä epäonnea kilpailijoille tai muuten vaan ei-suotuisille henkilöille.

Erään botswanalaisen terveystieteiden tutkimuksessa työskentelevän virkailijan mukaan 99% botswanalaisista on käyttänyt tai käyttää perinteisten parantajien palveluja. Parantaja selvittää diagnoosin heittämällä luita maahan. Parantajat väittävät voiman tulevan Jumalalta erinäisten henkien kautta. Hoitona voi olla yrttijuoman nauttiminen, savun hengittäminen, luiden yli hyppiminen, oksentaminen tai

veren vuodattaminen.

Pohjois-Botswanassa on paljon voimallisia parantajia, joiden palveluja käyttävät myös naapurimaiden kansalaiset. Asiakas voi viettää parantajan hoidossa kuukausia. Aids-asiakkaat menevät yleensä huonompaan kuntoon näissä rankoissa hoidoissa.

Hyvin monilla Thuson asiakkaista on nyörejä vyötäröllä, kaulassa, ran-teissa ja nilkoissa. Ne ovat suojele-massa ja parantamassa. Jopa jotkut kirkot käyttävät tällaisia nyörejä hoitaessaan sairaita ja vammaisia. Taikausko on syvällä kristittyjenkin keskuudessa. Maunin kirkon naapurissa on eräs perinteinen parantaja.

Lähtetikirje 5/2001

1. Miten taikausko näkyy Suomessa?

2. Mitä maagisia uskomuksia nykyajan ihmisillä Suomessa on?
Mitä olet kuullut tai nähnyt muualta maailmasta?

3. Mihin nämä uskomukset perustuvat? Mitä ne vaikuttavat ihmisen elämään?

Pelko hälvenee

Helena Jylhä

Maun, Botswana

Tehtävämme vammaistyöntekijöinä oli tehdä kotikäyntejä vammaisten luona. Mieleeni jäi erityisesti eräs nuorehko mies, joka oli ollut metsästäjän kaverinsa kanssa. Ase oli laennut vahingossa ja repäissyt pahan palan pohjelihaksesta. Haava oli jo ajat sitten arpeutunut, mutta jalassa oli huonempi verenkierto ja pitempään kävellessä jalka kipeytyi ja väsyi. Neuvoimme hänelle venytysliikkeitä sekä jalkaa vahvistavia liikkeitä. Kehotimme hieromaan jalkaa vaseliinilla.

Seuraavaksi menimme bushmannikotiin. Pihassa oli kaksi vaatimatonta savimajaa, jotka olivat paremmat päivänsä nähneet. Isä, äiti ja pikku Nxisee loikoilivat auringossa hiekalla.

Nxisee oli minulle tuttu jo kuuden vuoden takaa, jolloin ensimmäisen kerran tapasin hänet ja hänen perheensä. Hän oli vielä silloin vauva. Nxisee on syntynyt CP-vammaisena. Vauva voi saada aivovaurion synnytyksessä, jos aivot eivät saa riittävästi verta.

Nxiseen vanhemmat ajattelivat, että lapsi oli kirottu ja etsivät apua noitatohutoreilta, mutta turhaan. He eivät halunneet tulla meidän Thuson kuntoutuskeskukseemme. He eivät uskoneet, että terapiasta olisi apua. Annoimme heille vuosia sitten erityisesti CP-vammaisille tehdyn kulmatuolin ja seisomatilanteen, joka oli tehty Maunin vankilassa. Nxiseen vanhemmat kertoivat, että termitit söivät ne. Se tarkoitti, että he eivät käyttäneet apuvälineitämme.

Nxisee on tyttö ja nyt 6–7-vuotias. Hän istuu nojaamalla käsiin. Makuulla ollessaan hän kääntyy, mutta ei konttaa eikä kävele. Hän puhuu vain muutamia sanoja, mutta ymmärtää paljon. Kun hän näki minut, hän pelästyi ja alkoi itkeä. Me valkoiset olemme täällä vähän kummituksen näköisiä. Kaivoin laukustani pähkinöitä ja panin ne hänen eteensä. Hän alkoi syödä niitä ja näin pelko hälvähti. Seuraavaksi nostin hänet seisomaan ja autoin kävelyssä. Hän otti muutamia askelia.

Kerroin vanhemmille, että tämä lapsi voisi oppia kävelemään, jos he tulisivat koulutusjaksolle. Aikamme keskusteltuaamme he suostuivat, ja niin tytär, äiti ja isäkin ovat tulossa neljäksi viikoksi Thusoon. Siellä he opettelevat kuntoutusta ja jatkavat sitä sitten kotona. Isä esitteli meille jousipyssynsä ja nuolikon, jossa oli myrkkynuolia. Kysyin, myisikö hän ne minulle, mutta hän kieltäytyi, koska ne ovat kuin ”hänen henkensä” eli yhtä hänen kanssaan.

Seuraavaksi menimme pitaalia sairastavan Rukandun kotiin. Hän oli jo noin 60-vuotias nainen. Pitaali oli syönyt sormet ja lähes kaikki varpaat pois. Hän liikkui peffallaan. Hän kykeni kävelemään, mutta koska hän ei löydä jalkoihinsa sopivia kenkiä, hän saa haavoja jalkoihinsa, joten hän mieluummin kulkee edellä mainitulla tavalla. Löysimme pakkauksistamme tyttöjen kahdet voimistelutossut, mitkä sopivat erinomaisesti hänen jalkoihinsa. Tämä on tosin tilapäinen apu. Naisen aikuiset tyttäret olivat myös paikalla ja he kertoivat, että äidillä on myös alkoholi-ongelma.

Kebatshabile on kuudesluokkalainen, vammaisen poika, joka ei voi taituttaa polviaan. Hänen jalkateränsä ja sormensa ovat epämuodostuneet ja koukussa, mutta hän kävelee, kirjoittaa, auttaa äitiä kotitöissä ja selviää hyvin päivittäisissä toiminnoissa. Hän tulee hyvin köyhästä kodista. Äiti on yksinhuoltaja. Valtio antaa heille ruoka-apua kuukausittain. Heidän savimajansa ovat sortumispisteessä. Äiti yritti viljellä sorgumia, maissia ja pinaattia, mutta naapurien lehmät tulivat ja söivät kaiken.

Lähettilkirje 3/2001

1. Miten voimaton voi puolustaa oikeuksiaan?